

* У ФЛАГМАНІ ВИЩОЇ ПЕДАГОГІЧНОЇ ШКОЛИ * У ФЛАГМАНІ ВИЩОЇ ПЕДАГОГІЧНОЇ ШКОЛИ *

Чим живе підрозділ Драгоманівського університету, який по суті став його коліскою. Йдеться про факультет філософії та суспільствознавства. Формально він заснований 5 квітня 2005 р. з ініціативи ректора НПУ імені М.П. Драгоманова, академіка НАПН України, доктора філософських наук Віктора Петровича Андрущенка, тож цього року святкує своє п'ятнадцятиріччя. Але архівні документи зберегли для нащадків інформацію про те, що першим заняттям у Педагогічному інституті казеннокоштных студентів при Київському імператорському університеті святого Володимира стала лекція з педагогіки, яку прочитав Орест Маркович Новицький (1806 – 1884) – один з видатних українських філософів. Його фундаментальна праця «Поступовий розвиток стародавніх філософських учень у зв'язку з розвитком язичницьких вірувань», яка вийшла друком у Києві у 1860 – 1861 рр., так само, як і його підручники з логіки, психології, педагогіки, і нині зберігає свою наукову вагомість.

Флагман вищої педагогічної освіти України від свого заснування зберігає незамінну смислову складову підготовки справжнього вчителя-професіонала, якою є філософія. Стосовно ж змісту, який вкладався в неї за весь час 185-річної історії університету, то можна впевнено стверджувати, що і в часи лихоліть, в часи миру найважливіші цінні запити українського суспільства отримували належну відповідь від наукових і освітніх спадкоємців О. Новицького. А його справу продовжували народжений у Кам'янці-Подільському і вихований у Київській духовній академії автор першої філософської енциклопедії у Російській імперії – п'ятитомного «Філософського лексикону» – Сильвестр Сильвестрович Гогоцький, засновник психологічної освіти на теренах колишньої вищезазначеної держави мариуполець Георгій Іванович Челпанов, справжній патріарх дослідників античної філософії Олексій Микитович Гляров і багато ін.

Вже має свою історію, ознаменовану кількома трансформаціями, і факультет філософії та суспільствознавства, який очолює доктор історичних наук, професор, заслужений діяч науки і техніки України,

Іван Дробот,

декан факультету філософії та суспільствознавства, доктор історичних наук, професор, заслужений діяч науки і техніки України

Наталія Мозгова,

завідувач кафедри філософії, доктор філософських наук, професор, заслужений працівник освіти і науки України

Богдан Матюшко,

кандидат філософських наук, доцент кафедри філософії НПУ імені М.П. Драгоманова

Де сходиться новітнє і споконвічне

Строяновська завідує кабінетом психологічного консультування, який надає безкоштовні консультації.

За спеціальностями «Філософія», «Культурологія», «Дизайн», «Богослов'я», «Релігієзнавство», «Історія», «Психологія» здобувають освіту на рівні бакалавра і магістра близько 400 студентів, а провідні

людини і смисл її життя, чи можливості й межі пізнання і діяльності тощо є такою, що допомогла перш за все саме тій людині, яка вперше віднайшла, вистраждала і висловила ту чи іншу думку. Бо як написав ще у квітні 2003 р. у передмові до збірки матеріалів секції філософії студентської наукової конференції наставник багатьох з нас, світлої пам'яті заслуженої освітньої кафе-

південнокорейський філософ Джинван Парк, який відвідував НПУ імені М.П. Драгоманова. Саме його напрацювання з урахуванням українських традицій (варто нагадати, що з М. Ліпманом свого часу листувався Василь Сухомлинський) впроваджуються за посередництвом лабораторії, якою керує доцент кафедри філософії Н.Б. Адамчук. З чим пов'язано також

вав помічником генерального директора «Мистецького Арсеналу». Його одногрупник Євген Шушкевич 2015 року теж став кандидатом філософських наук, лишившись працювати на кафедрі філософії, яка по праву є для нього рідною. Перший набір студентів факультету гідно представляють також Володимир Волковський, кандидат філософських наук від 2015 р., науковий співробітник відділу історії філософії України Інституту філософії імені Г.С. Сковороди НАН України; Сергій Русаков, кандидат філософських наук (2012 р.), доцент і докторант кафедри культурології та філософської антропології. Випускниця факультету зі спеціальності «Культурологія» Катерина Кругова є інспектором відділу комунікації Головного управління Національної поліції у місті Києві, багато інших випускників працюють у навчальних закладах різних рівнів. Наші студенти є волонтерами у різних галузях життя України наших днів, серед них є професійні митці, наприклад, дизайнерка одягу Анна Ткач і художниця Марія Кобилянська, цілі групи взяли участь у написанні художньо-літературних книг «Щоденник» і «Щоденник. Re: make» (версії 2010 і 2012 рр.) та підготували

ричних наук, професор, заслужений діяч науки і техніки України, академік Академії наук вищої школи України Іван Іванович Дробот. Перші два роки свого існування підрозділ був Інститутом історії та філософії педагогічної освіти, у 2007 – 2017 рр. діяв як Інститут філософської освіти і науки, а до 2019 р. мав назву «Факультет філософської освіти і науки».

Сьогодні факультет філософії та суспільствознавства НПУ імені М.П. Драгоманова – це шість кафедр: філософії (завідувач – доктор філософських наук, професор Наталія Григорівна Мозгова); богослов'я та релігієзнавства (завідувач – доктор філософських наук, професор Віктор Дмитрович Бондаренко); культурології та філософської антропології (завідувач – доктор філософських наук, професор Світлана Анатоліївна Крилова); психології (завідувач – кандидат психологічних наук, професор Любов Василівна Долинська); історії та філософії (завідувач – кандидат історичних наук, доцент Сергій Іванович Тицький); дизайну та реклами (завідувач – кандидат філософських наук, доцент Лілія Миколаївна Дерман), на яких працюють близько 100 викладачів, з яких 30 докторів наук, професорів і 57 кандидатів наук, доцентів. При кафедрах успішно функціонують «Центр релігієзнавчих досліджень» (доктор філософських наук, професор Віктор Євгенович Еленський) та лабораторії: «Філософія економіки» (доктор філософських наук, професор Тетяна Петрівна Глушко), «Формування професійно-психологічної культури майбутнього фахівця» (кандидат психологічних наук, професор Олена Василівна Строяновська), «Філософія для школярів» (кандидат філософських наук, доцент Надія Богданівна Адаменко), «Рисунок та живопис» (доцент, член Спілки дизайнерів України Володимир Миколайович Сковронський), «Індустрія моди» (Лілія Миколаївна Дерман), «Комп'ютерний дизайн-графіка» (кандидат філософських наук, доцент Богдан Володимирович Сковронський). Крім того, О.В.

близько 400 студентів, а провідні вчені факультету очолюють 14 наукових і авторських шкіл. Від 2012 р. викладачі факультету беруть участь у проєкті «Антологія української думки», метою якого є видання праць наших співвітчизників – мислителів минулих століть.

Вже від часу заснування на факультеті створено й підтримується особливий робочий клімат, зокрема суб'єкт-суб'єктна система навчання, де і викладач і студенти взаємодіють на рівних умовах, беручи участь у спільній справі. Ще І. Кант у свій час застеріг: «Завжди розглядай людину як мету і ніколи – як засіб». Настанова ця дуже багата забута. І чи не тому час вражаючих успіхів науки й техніки поєднана з двома світовими війнами та іншими спробами винищення цілих народів?

Роль філософії у підготовці вчителя справді є важливою. Річ у тім, що за самою своєю природою філософія як форма світогляду і різновид знання дає найбільш узагальнений, теоретично осмислений погляд на дійсність і водночас зосереджується на тому, що людина тільки тоді може зберегти себе перед найрізноманітнішими викликами, коли зможе вчасно розпізнати їх і дати на них гідну відповідь. І йдеться тут про найрізноманітніші ситуації: від зміни настрою на початку і протягом дня до того, як пережити зміни у суспільстві рідної країни і світу. Саме філософія допомагає відрізнити справжнє від оманливого, оскільки навчає мислити критично, зв'язати на всі «за» і «проти». Ще один парадокс поряд з тим, що філософія водночас охоплює все і не дає «спочивати на лаврах», полягає в тому, що хоч скільки питань поставили собі люди протягом останніх кількох тисячоліть, усі вони є такими, що не мають остаточного, «єдино правильного» розв'язання. Те, в чому багато хто ладен бачити навіть уцербність філософії, виявляється її величезною перевагою: кожна окрема, висловлена у певній думці, ідеї, відповіді на питання чи то про початок світу, чи природу

наставник багатьох з нас, світлої пам'яті довголітній завідувач кафедри філософії доктор філософських наук, професор Григорій Іванович Волинка, «абсурд не спить, він дуже підступний». А протиставляти йому може тільки та людина, яка обізнана з філософією навіть у її основах, бо навіть цього достатньо, щоб подолати безвихідь. Тому що поряд з критичністю і гнучкістю мислення, а також усвідомленою системою цінностей філософія формує таку важливу рису особистості, як здатність до творчості, віднайдення нового, більш знану у наш час під словом «креативність».

Здобути відповідні вміння і насамперед навчити давати раду абсурдові та іншим загрозам – ось серцевина змісту освіти й науки на факультеті філософії та суспільствознавства. Доречно згадати, що, на відміну від традицій Заходу, де замість загального поняття «суспільствознавство» побутують окремі соціальні науки (історія, політологія, соціологія, економіка та ін.), в Україні загалом і в НПУ імені М.П. Драгоманова зокрема, особливо на нашому факультеті, збережено вищезазвану галузь знань саме у її найбільш загальному, отже, властиво філософському вигляді. Це дозволяє одночасно з фаховою, спеціалізованою – культурологічною, релігієзнавчою, історичною, мистецькою, богословською освітою отримувати й філософську, спрямовану на виконання вищезазваних смисложиттєвих і практичних, повсякденних завдань.

Таку підготовку успішно проходять не лише студенти. Як відомо, у 1970-х роках американський філософ Метью Ліпман розробив методику «Філософія для дітей». Вона базується передусім на вікових особливостях учнів (так знайомому широкому загалові періоді «чому-сиків») та сократівському діалозі, спільному пошукові відповіді на життєво важливе питання, що дає можливість навчитися мислити, пережити і, врешті-решт, жити. Успішне пристосування цієї методики до реалій сьогодення здійснив

доцент кафедри філософії Н.Б. Адамченко. З цим пов'язана також щорічна участь викладачів факультету і насамперед філософських кафедр (спільно з Малою академією наук) у проведених Всеукраїнської та Міжнародної олімпіад з філософії для школярів. Досить прочитати в описі ключової реформи Міністерства освіти і науки України «Нова українська школа» її мету: «Створити школу, в якій буде приємно навчатися і яка даватиме учням не тільки знання, як це відбувається зараз, а й уміння застосовувати їх у повсякденному житті... Тут прислухаються до їхньої думки, вчать критично мислити, не бояться висловлювати власну думку та бути відповідальними громадянами», і питання про те, яка галузь знань є найсприятливішою для її досягнення, виявиться риторичним...

Очевидно, що спільнота вчених без студентів – це науково-дослідний інститут, а не навчальний заклад. Тому можна сказати, що викладачі і студенти – два крила факультету. І це не пафосні слова. А вже від 2005 р. і до сьогодні молодь, яка обрала місцем здобуття вищої освіти факультет філософії та суспільствознавства НПУ імені М.П. Драгоманова, проявляє себе в усіх гідних рисах. Перші студенти-філософи та культурологи, які 2010 р. стали першими випускниками факультету, спільно з релігієзнавцями заснували газету «Простір гуманітарної комунікації» став щорічним, а Драгоманівський університет – його головним співзасновником. Серед наших перших випускників факультету Антон Дробович, який наприкінці минулого року, вигравши конкурс, став Директором Українського інституту національної пам'яті. До і після захисту (2014 р.) кандидатської дисертації з філософських наук серед інших працю-

ючих на факультеті філософії студентів – «Щоденник. Re: make» (версії 2010 і 2012 рр.) та літературно-екологічної книжки «Продайте їсти» (2012 р.). Можна сказати, що слова зі студентського гімну факультету «... бо ми вміємо штовхати ідеї» відповідають дійсності в усіх своїх значеннях.

Гостями факультету в різний час були світлої пам'яті Мирослав Попович, Іван Драч, Борис Олійник, з інших сучасників – Ніна Матвієнко, Ліна Костенко, брати Капранови, Жанна Кадирова, Юрій Андрухович, Ірена Карпа, Павло Гудімов, Іван Марчук, філософи Віктор Малахов, Боно Хюбнер (Іспанія), Чарльз Тейлор (Канада), Анатолій Зеленков (Білорусь). І цей перелік відомих людей далеко не повний...

З кожним днем наш світ стає все більш мінливим, різноманітним і водночас ближчим, ніж раніше. Як ніколи важливо зберегти те, що робить нас самими собою у своїй Батьківщині, Україні. За всіх інновацій і запозичень, які так часто є справжніми спокусами втратити власну ідентичність, впевненості у майбутньому додають слова видатного українського філософа ХХ століття про своєрідність нашої філософії, вони є справжнім життєвим орієнтиром викладачів і студентів факультету філософії та суспільствознавства: «Але між окремими різноманітними етичними типами повинна панувати не боротьба, а згода і гармонія – "мир" є основна етична і соціальна цінність, мир між людьми та мир людини з Богом (Київська школа, Сковорода, Гоголь, Юркевич, Куліш). Виявом цього стремління до гармонії між людьми є, безумовно, той факт, що українські мисленники завше стреміли зайняти позиції примирливі – віддати справедливую оцінку навіть протилежним їм думкам, ворожим течіям (напр., Юркевич, Левевич). Скрайні течії – в якому б то не було напрямі – не знаходили відгуку. До ідеалу гармонії зовнішньої приєднується ідеал гармонії внутрішньої. Ідеал внутрішньої гармонії є найвищим ідеалом етичної свідомості».